

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОЛІСНІЧЕНКО ВЛАДИСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 37.013.3-37.013.42

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ ДО РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ “ГРУПИ РИЗИКУ”**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Південноукраїнському регіональному інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів, м. Херсон, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член АПН України,
заслужений юрист України
СИНЬОВ Віктор Миколайович,
Державний національний університет
імені М.П. Драгоманова,
директор інституту корекційної педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
ПОДБЕРЕЗЬКИЙ Микола Кіндратович,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
проректор з науково-педагогічної роботи,
завідувач кафедри інноваційних педагогічних
технологій;

кандидат педагогічних наук, доцент
ТИЩЕНКО Олена Іванівна,
Запорізький юридичний інститут
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ України,
доцент кафедри юридичної психології,
судової медицини та психіатрії, підполковник міліції.

Захист дисертації відбудеться “2” липня 2009 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б.

Автореферат розісланий “_____” _____ 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.І. Гура

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аналіз суспільних процесів в Україні свідчить, що в сучасних умовах найменш соціально захищеною категорією населення є діти: зростає дитяча захворюваність та смертність, спостерігається тенденція послаблення їхнього здоров'я, серед неповнолітніх набувають поширення правопорушення, жебрацтво, безпритульність.

Українським суспільством є явище криміногенної активності підлітків. Саме в цьому віці молодь стає резервом для дорослої рецидивної злочинності. Особливе занепокоєння викликає стан правопорушень серед учнівської молоді, рівень її правової культури, споживацькі настрої як прогнозоване майбутнє розвитку нашого суспільства. Першочергового значення при цьому набуває проблема усунення причин зазначених явищ. Так, велика частина дитячих контингентів не відвідує школи, потребують уваги діти-сироти, які перебувають поза школами-інтернатами, та підлітки без батьківського піклування, не менше ніж 10,0% яких з різних причин можна віднести до категорії бездоглядних.

Перелічені та інші категорії проблемних дітей без класичних форм аномалій розвитку відчують труднощі в навчанні, зазнають підвищеного ризику соціальної дезадаптації, є потенційними порушниками громадського спокою, що спричинює соціально-правові проблеми. Останнє дає підстави розглядати їх як групу соціального ризику. У психолого-педагогічному тезаурусі цим поняттям позначають групу населення (дітей, підлітків, молоді, а також сімей), що перебувають у критичній ситуації або в несприятливих для життя умовах, відчують ті чи інші види соціальної дезадаптації й виявляють різноманітні форми асоціальної поведінки (М.П. Вайзман, Т.С. Вайда, Г.Ф. Кумаріна, Г.І. Козирєв, В.М. Оржеховська, Ю.І. Юричка та інші).

Усвідомлення відсутності необхідної соціальної й педагогічної допомоги підліткам “групи ризику”, що є визначальним чинником несприятливої динаміки їх особистісного психофізіологічного й соціального розвитку, детермінує необхідність удосконалення виховної роботи відповідних інституцій із цією категорією неповнолітніх, створення системи превентивно-профілактичного запобігання різним видам правопорушень серед учнівської молоді.

Профілактична робота з дітьми “групи ризику” є багатогранною й складною. Освітньо-виховні її аспекти висвітлено в дослідженнях І.Т. Бухулейшвілі, І.Д. Зверєвої, В.М. Іванова, А.М. Карабаєвої, І.В. Козубовської, І.В. Корсун, О.А. Кузьменка, Р.В. Овчарової, О.В. Панченка, О.Ю. Пащенко, Л.Є. Просандєєвої, І.М. Романишина. Особливостям правопорушень серед неповнолітніх та профілактичної роботи з ними присвячено публікації В.Г. Баженка, М.В. Володька, Л.М. Зюбіна, М.М. Корчового, О.І. Кочетова, В.П. Пастухова, Є.І. Петухова, В.М. Синьова, В.І. Терещенко, М.М. Фіцули, Н.В. Яницької та інших.

Водночас у контексті сучасної соціально-економічної ситуації в країні, враховуючи її вплив на стан правової освіти й виховання, необхідно, насамперед,

проаналізувати, вивчити та вдосконалити психолого-педагогічну підготовку майбутніх працівників системи МВС України, які професійно займаються боротьбою з негативними проявами правової культури (проступками, злочинами) серед населення. Це дасть змогу перенести акцент роботи правоохоронних органів з виправлення наслідків правопорушень підліткової молоді на запобігання, уникнути багатьох особистісних життєвих трагедій неповнолітніх, знизити криміногенну ситуацію в державі в цілому.

Шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів досліджували В.Г. Андросюк, Ф.К. Думко, В.І. Дяченко, Л.С. Коржова, В.В. Корнєшук, С.О. Кубіцький, А.Ф. Линенко, І.П. Марчук, Н.П. Пихтіна, Ю.Г. Юрчук. Зміст діяльності закладів і установ у системі профілактичної роботи з підлітками та молоддю розглядали Ю.Л. Заросинський, Б.С. Кобзар, І.І. Парфанович, О.І. Пилипенко, Г.О. Пономаренко, В.Д. Семенов, Л.В. Твердохліб, Л.С. Фінкер, О.В. Юриста та інші.

Отже, можна стверджувати, що в основному створено теоретичні й методичні передумови розробки цілісної концепції вдосконалення професійної підготовки курсантів вищого юридичного закладу МВС України до роботи з підлітками “групи ризику”.

Разом із тим аналіз науково-педагогічної літератури, а також вивчення досвіду роботи вищих навчальних закладів МВС України свідчать про необхідність удосконалення системи підготовки курсантів вищої юридичної школи до виховної та превентивно-профілактичної роботи з підлітками “групи ризику”, що й зумовило вибір теми нашого дисертаційного дослідження: *“Підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”*.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою комплексної теми Херсонського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ “Моральні та соціально-психологічні засади формування позитивного іміджу міліції” (наказ МВС України від 05.07.2004 р. № 755), передбачено Комплексною програмою профілактики злочинності на 2001-2005 рр. (розділ 6), затвердженою Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. № 1376/2000, Програмою профілактичної діяльності управління МВС України в Херсонській області та входить до плану науково-дослідної роботи Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів із проблеми “Теоретико-методичні засади вдосконалення системи освіти та поліпшення її кадрового забезпечення” (державний реєстраційний номер 010UV010624). Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (протокол № 5 від 16.02.2006 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 1 від 23.01.2007 р.).

Мета й завдання дослідження. *Мета дослідження* – науково обґрунтувати комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх працівників правоохоронних органів МВС України до роботи з підлітками “групи ризику”.

Для досягнення зазначеної мети дослідження було поставлено такі *завдання*:

- уточнити сутність понять “підлітки “групи ризику” та “готовність працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”;
- обґрунтувати кваліметричний механізм діагностики професійної готовності майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”;
- розробити та експериментально перевірити модель підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику” й визначити організаційно-педагогічні умови, які забезпечують високий рівень сформованості досліджуваного феномену;
- створити спецкурс, факультативний курс та укласти методичні рекомендації для викладачів і курсантів вищих юридичних навчальних закладів МВС України щодо формування готовності майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів у вищому навчальному закладі МВС України.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”.

Гіпотеза дослідження: ефективність підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику” підвищиться за умов:

- реалізації цілісного підходу до набуття курсантами необхідної системи знань і вмінь профілактично-корекційної роботи з означеною категорією неповнолітніх як складника професійної підготовки правоохоронця на основі: інтеграції й міжпредметних зв’язків у процесі вивчення навчальних циклів дисциплін; впровадження відповідного спецкурсу й факультативу; включення курсантів у конкретні види профілактики девіантної поведінки підлітків у період проходження ознайомчих і виробничих практик та їхньої науково-дослідної діяльності педагогічного спрямування;
- оптимального поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання;
- цілеспрямованого розвитку суспільно-ціннісної професійної мотивації майбутніх правоохоронців на основі особистісно орієнтованої концепції освіти в міру накопичення ними необхідних знань і досвіду профілактично-педагогічної роботи;
- систематичної діагностики й корекції рівнів сформованості означеного особистісного утворення курсантів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання висунутих завдань використано комплекс методів дослідження:

- *теоретичні:* аналіз, синтез, порівняння, аналогії, систематизація, індукція, дедукція, моделювання – для виявлення й узагальнення дослідницьких матеріалів з проблеми підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику”, прогнозування процесу дослідження, створення моделі формування означеного феномену;

- *емпіричні:* педагогічне спостереження, опитування, бесіди, експертне оцінювання; діагностичні стандартизовані методики – для вивчення стану підготовки працівників правоохоронних органів, визначення рівня їх готовності до роботи з “групами ризику”; педагогічний експеримент для перевірки організаційно-педагогічних умов.

Експериментальні результати опрацьовано за допомогою *методів математичної статистики* з використанням комп'ютера, що дало змогу уточнити висновки та теоретичні положення.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше здійснено* цілісний аналіз науково-теоретичних аспектів підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику”; теоретично обґрунтовано та розроблено модель підготовки курсантів вищої юридичної школи до роботи з підлітками “групи ризику”; *визначено комплекс* організаційно-педагогічних умов підготовки курсантів вищого юридичного навчального закладу МВС України до роботи з підлітками “групи ризику” (системний розгляд процесу формування означеного особистісного утворення, що ґрунтується на принципах цілісності, інтеграції й міжпредметних зв'язків у ході опанування навчальними дисциплінами; *упровадження* спецкурсу “Основи превентивно-профілактичної роботи з підлітками” й факультативу “Методика виховної корекційної роботи з підлітками “групи ризику”; *раціональне використання* різновидів практик і науково-дослідної діяльності майбутніх правоохоронців, а також резервів позанавчальної роботи; оптимальне *поєднання* традиційних та інтерактивних методів навчання, спрямованих на самоідентифікацію й потребу в самореалізації; *розвиток* суспільно-ціннісної сфери курсантів, що ґрунтується на концепції особистісно орієнтованої парадигми; *систематична педагогічна діагностика* готовності курсантів до роботи з підлітками “групи ризику”; *розроблено систему* критеріїв та рівнів підготовки курсантів до роботи з підлітками “групи ризику”;

- *уточнено* сутність і структуру готовності майбутніх правоохоронців до профілактичної роботи (мотиваційно-ціннісний, операційно-змістовий, професійно-відповідний та функціонально-визначальний компоненти) як складової їхнього професійного становлення та діяльності;

- *подальшого розвитку* набули форми й методи професійної підготовки курсантів, що враховують специфіку профілактичної та корекційної роботи залежно від особливостей поведінки різних категорій підлітків “групи ризику”.

Практичне значення дослідження. На основі теоретичних узагальнень і висновків розроблено рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності підготовки співробітників кримінальної міліції у справах неповнолітніх МВС України до проведення роботи з підлітками “групи ризику”; створено, апробовано й впроваджено в практику вищих навчальних закладів авторський спецкурс “Основи превентивно-профілактичної роботи з підлітками” та факультатив “Методика виховної корекційної роботи з підлітками “групи ризику”, зорієнтовані на вдосконалення фахової роботи викладачів-предметників вищих юридичних закладів, а також класних керівників та соціальних педагогів у школах-інтернатах, міських притулках, середніх загальноосвітніх школах.

Матеріали дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Херсонського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ (довідка № 7/82 від 25.07.2008 р.); Херсонського державного університету (довідка № 38/196 від 24.07.2008 р.), Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів (довідка № 01-07/35 від 08.07.2008 р.), Центру практичної психології управління Міністерства внутрішніх справ України в м. Херсоні (довідка № 24/73 від 20.06.2007 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювались на науково-практичних конференціях:

- *міжнародних*: “Науково-методичне забезпечення інноваційних процесів у вищих навчальних закладах України” (Київ, 2005); “Взаємодія міліції та органів освіти з профілактики делінквентної поведінки учнівської молоді” (Херсон, 2005); “Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи” (Херсон, 2006); “Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону” (Ялта, 2007);

- *всеукраїнських*: “Компетентнісно орієнтована освіта в умовах сьогодення” (Полтава, 2005); “Актуальні проблеми педагогіки та психології вищої технічної школи” (Херсон, 2008); “Використання сучасних педагогічних технологій під час викладання дисциплін гуманітарного циклу в початковій ланці освіти” (Херсон, 2008); “Проектування соціально-розвивального середовища сучасного навчального закладу (Херсон, 2009);

- *регіональних*: педагогічних читаннях “Професійна підготовка правоохоронців до роботи з різними групами населення” (Херсон, 2008).

Результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедр педагогіки і психології Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, лабораторії педагогічних досліджень та інноваційно-освітніх технологій Херсонського державного університету та кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ.

Публікації. Основні теоретичні положення та дослідження викладено у 9 одноосібних публікаціях автора, у тому числі 5 – у провідних фахових виданнях з педагогіки, затверджених ВАК України.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (274 найменування, із них 6 – іноземною мовою) та 12 додатків. Повний обсяг роботи становить 253 сторінки, з них основного тексту – 186 сторінок. Робота містить 15 таблиць, 9 рисунків на 11 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу; охарактеризовано використані методи; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення дослідження; висвітлено дані щодо впровадження та апробації результатів; подано структуру дисертаційної роботи.

Перший розділ – *“Логіко-методологічний аналіз теорії та практики підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”* – присвячено аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури, нормативно-правової бази й відповідних статистичних даних з проблеми дослідження.

Одержані результати засвідчили, що неповнолітні належать до однієї з найменш соціально захищених категорій населення, що за певної частки абстрагування можна вважати головною причиною підліткової девіації. Вирішення питань асоціальної поведінки молоді посідає значне місце в дослідженнях багатьох філософів, педагогів, соціологів, оскільки збереження громадського спокою є першочерговим завданням не тільки окремих громадян, а й держави та всього людства.

Своєчасність та необхідність її вирішення підкреслюється й значною увагою з боку держави та відповідною діяльністю компетентних органів. Наводяться директивні документи, в яких знайшла відображення державна освітньо-виховна політика щодо організації правового виховання та вдосконалення профілактичної й соціально-корекційної роботи стосовно неповнолітніх з девіантною поведінкою як один з пріоритетних її напрямів.

У розділі розглянуто й уточнено особливості підлітків “групи ризику”, під якими маються на увазі учні зі стійкими відхиленнями від норми в моральній свідомості, поведінці чи навчальній діяльності, зумовлені, головним чином, соціальними чинниками, а також недоліками педагогічного впливу. Це, у свою чергу, зумовлює соціальну занедбаність підлітків, які володіють уже вираженим негативним життєвим досвідом і соціально-етичними знаннями, нездоровими навичками й потребами, що спричинено неправильним вихованням, негативним впливом середовища, у якому вони зростали. Подано аналіз теоретичних та практичних напрацювань, що стосуються різних аспектів цієї проблеми. Зокрема, розкрито вплив на неповнолітніх десоціалізуючих факторів, з'ясовано соціальні й

психолого-педагогічні причини виникнення відхилень у поведінці особистості, здійснено класифікацію та охарактеризовано категорії дітей-девіантів: важковиховувані, педагогічно занедбані підлітки, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці та інші. За результатами теоретичного аналізу визначено класифікації підлітків “групи ризику”, висвітлено основні причини, які зумовлюють появу категорії проблемних дітей (недоліки сімейного виховання, незадовільна організація навчально-виховного процесу в загальноосвітніх закладах, недостатній культурно-освітній рівень самого підлітка, бездоглядність, негативний вплив вулиці, різні форми психічної аномалії, токсикоманія, алкоголізм, наркоманія тощо).

Відправними для дослідження є наукові доробки вітчизняних і зарубіжних педагогів щодо організації навчання й виховання та їх впливу на формування особистості (К.А. Абульханова-Славська, Ш.А. Амонашвілі, Б.Г. Ананьєв, В.І. Андрєєв, В.П. Беспалько, Л.М. Деркач, В.І. Каган, І.С. Кон, Г.С. Костюк, В.С. Ледньов, С.Л. Рубінштейн, О.Я. Савченко, К.Д. Ушинський та інші; положення системно-інтегративного підходу до організації навчального та виховного процесу у вищій школі (Ю.К. Бабанський, В.І. Бондар, С.У. Гончаренко, А.І. Єрьомкін, І.П. Іванов, І.Я. Лернер, О.В. Сухомлинська, І.С. Якиманська та інші); засади особистісно й практично орієнтованої підготовки майбутнього фахівця (І.Д. Бех, Л.В. Кондрашова, О.С. Падалка, І.Ф. Прокопенко та інші); ідеї психологів, педагогів та інших фахівців щодо виховання неповнолітніх “групи ризику” та профілактики їх девіантної поведінки (О.М. Бандурко, Л.С. Виготський, Л.В. Занков, О.М. Леонтєв, А.С. Макаренко, В.М. Оржеховська, Є.І. Петухов, Г.О. Пономаренко, В.М. Синьов, М.М. Фіцула, Н.В. Яницька та інші).

Враховуючи результати досліджень Б.Г. Ананьєва, Л.М. Карамушки, Л.В. Кондрашової, В.О. Крутецького, Г.Ф. Кумаріної, Н.Д. Левітова, В.М. Оржеховської, К.К. Платонова, Б.Ф. Пуні, С.Л. Рубінштейна, В.І. Ширинського, готовність працівника правоохоронних органів до здійснення профілактичної роботи з неповнолітніми “групи ризику” в дисертації визначається як інтегративне особистісне новоутворення, що включає наявність відповідних знань і вмінь, комплекс індивідуально-психологічних і характерологічних якостей особистості, а також стійке прагнення до цього виду діяльності. Структура готовності передбачає природне поєднання таких її складових компонентів, як: мотиваційно-ціннісний (система професійно-ціннісних орієнтацій; мотиви усвідомлення суспільної значущості профілактичної та корекційно-педагогічної діяльності правоохоронця, сформованість професійних інтересів та бажання працювати за фахом); операційно-змістовий (необхідні психолого-педагогічні та медичні знання; організаторські вміння; конструктивні вміння; комунікативні навички); професійно-відповідний (аналітичність та логічність мислення; адекватність і цілісність сприймання); функціонально-визначальний (самооцінка власних професійних якостей).

У дисертації обґрунтовано механізм діагностики сформованості готовності майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику”, який передбачає

змістову характеристику визначених критеріїв, що набувають значення показників (система професійно-ціннісних орієнтацій, мотиви усвідомлення суспільної значущості профілактично-корекційної діяльності, сформованість професійних інтересів та бажання працювати за фахом, наявність відповідних психолого-педагогічних і методичних знань, організаторські й конструктивні вміння, комунікативні навички, аналітичність та логічність мислення, адекватність і цілісність сприймання дійсності, самооцінка власних професійних якостей) та рівнів (високий, середній, низький), які відображають якісні й кількісні характеристики сукупності проявів окреслених показників і здійснюються за алгоритмом: зміст показників, ситуації їх прояву, методи оцінювання, рівні сформованості.

У другому розділі – *“Формування готовності майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”* – на основі розглянутих вищезазначених теоретичних положень обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, які уможливають ефективне формування готовності майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з означеною категорією неповнолітніх, висвітлено комплекс заходів з реалізації запропонованих умов, за результатами формувального експерименту проведено порівняльний аналіз його кількісних і якісних результатів.

Спираючись на відповідні психолого-педагогічні дослідження, процес підготовки курсантів до практичної діяльності в дисертації визначено як систему послідовних та цілеспрямованих змін у мотиваційній, вольовій і професійній сферах особистості майбутнього працівника правоохоронних органів.

Формування готовності курсантів до роботи з підлітками “групи ризику”, насамперед, передбачає наявність чіткої науково обґрунтованої моделі, що базується на ієрархічній системі вихідних концептуальних положень (цілісність побудови навчально-виховного процесу, комплексність, інтегративність, використання міжпредметних зв'язків тощо) в органічному поєднанні із загальнопедагогічними й дидактичними принципами професійної педагогіки.

Розроблена в дослідженні модель (рис. 1) базується на загальнопедагогічній схемі перебігу навчально-виховного процесу, що включає цілепокладання, концептуальну частину, змістовий і процесуальний блоки, етапи підготовки, механізм зворотного зв'язку, а також організаційно-педагогічні умови та фактори впливу на формування відповідних професійних компетентностей курсанта в ході його активної навчально-виховної творчої діяльності. Структура моделі забезпечує дотримання логіки засвоєння й усвідомлення курсантами психолого-педагогічних понять: від наявного стану їх розвитку до сформованості основ загальнопрофесійної культури. Цей процес здійснюється поетапно в межах ціннісного поля й стимулює поступове сходження майбутніх працівників правоохоронних органів на вищий рівень їхнього розвитку.

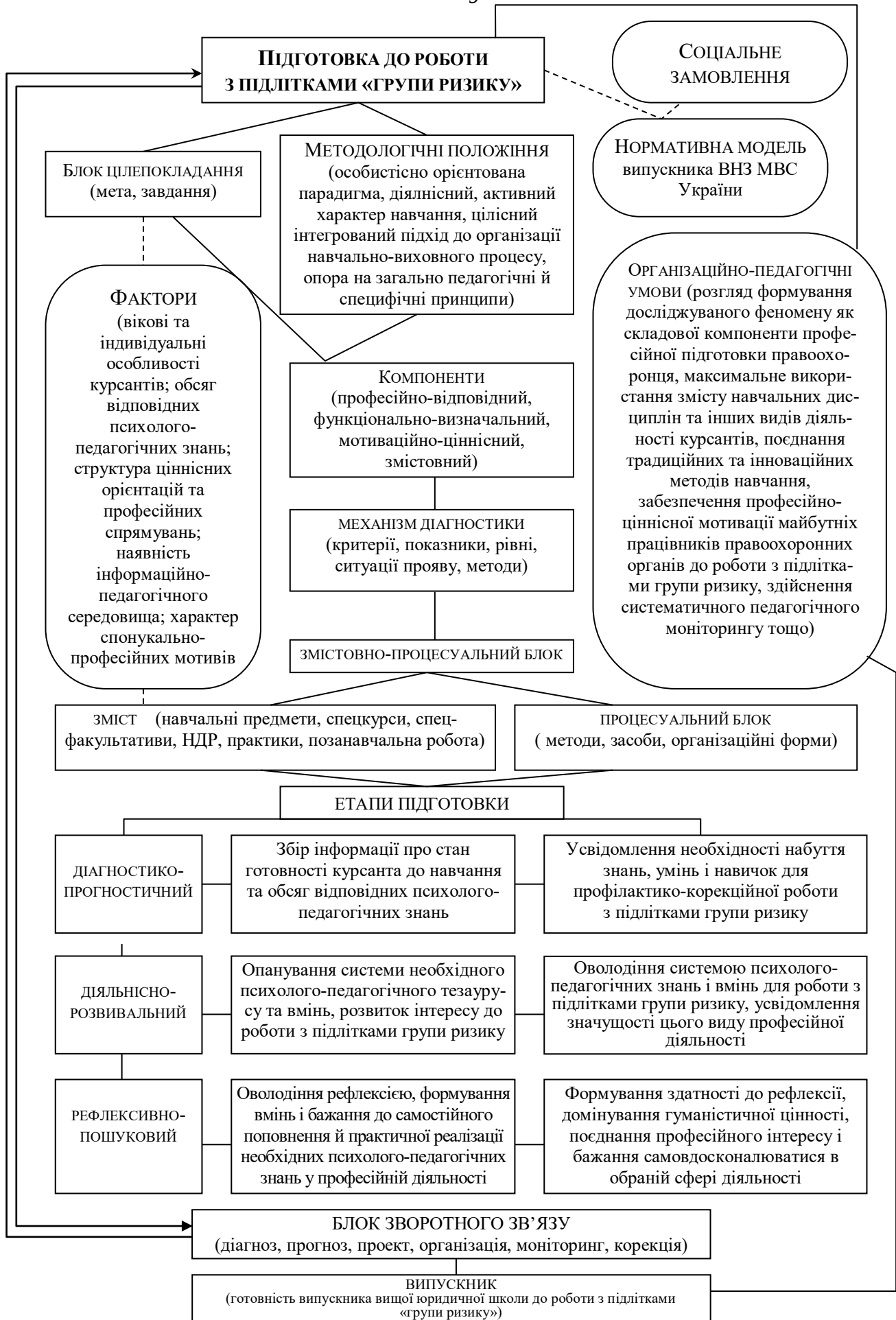


Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику”

Визначені в моделі зміст, структура та методи педагогічної підготовки майбутніх співробітників органів внутрішніх справ спрямовані на реалізацію особистісного підходу й включають сукупність взаємодоповнювальних цілеспрямованих педагогічних впливів у процесі опанування курсантами гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, а також упровадження відповідних факультативів і спецкурсів; проходження ознайомчої (навчальної) та виробничої практик; участь у різних видах науково-дослідної та позанавчальної виховної роботи; цілеспрямованого розвитку й формування необхідних особистісно-педагогічних якостей шляхом самоосвіти й самовдосконалення.

Констатувальний етап експерименту здійснювався за обґрунтованим у дисертації механізмом діагностики рівнів готовності курсантів до роботи з відповідною категорією підлітків. Експериментально базою слугував Херсонський юридичний інститут Національного університету внутрішніх справ. В експерименті взяли участь 110 курсантів спеціальності 7.060.102 “Правоохоронна діяльність” слідчо-криміналістичної спеціальності з терміном навчання в 4 роки: контрольна група (КГ) – 54 особи та експериментальна група (ЕГ) – 56 осіб.

Оскільки об’єктивне значення рівня сформованості відповідних якостей майбутніх правоохоронців залежить від різнобічної оцінки результатів навчально-виховного процесу та їхньої практичної діяльності, було використано різні методи оцінювання педагогічної готовності курсантів (тестування, анкетування, поточне оцінювання, самооцінка, спостереження, розв’язання педагогічних ситуацій тощо). Адекватність характеристик прояву означеної особистісної якості курсанта забезпечувалася комплексною оцінкою впливу всіх факторів на усереднене значення готовності за допомогою формули середнього арифметичного.

Результати констатувального експерименту засвідчили домінанти низького та середнього рівнів готовності курсантів до роботи з підлітками “групи ризику”, що дало підстави зробити висновок про суперечності між об’єктивною необхідністю підвищення ефективності підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику”, з одного боку, і відсутністю науково обґрунтованих підходів до організації й умов її вдосконалення – з іншого.

Відповідно до розробленої моделі формування готовності майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками “групи ризику” проходило декількома взаємопов’язаними етапами, в основі яких лежить певний вид підготовки курсанта до майбутньої професійної діяльності. *Перший етап* – збір інформації про рівень сформованості показників готовності курсантів до виконання соціально-педагогічних функцій. *Другий* – опанування системи професійно важливих знань та вмінь, розвиток інтересу до профілактичної й корекційної роботи з дитячими контингентами, ознайомлення зі специфікою діяльності працівників правоохоронних органів, участь у науково-дослідній роботі, проходження ознайомчої практики. *Третій* – забезпечення самостійного поповнення необхідних

психолого-педагогічних і соціологічних знань (виконання практичних завдань, курсових робіт, проведення соціально-педагогічних спостережень та досліджень під час ознайомчої та виробничої практик; участь у педагогічних виставках, диспутах, олімпіадах, наукових семінарах; розробка програми самовдосконалення й формування адекватної Я-концепції та навичок розвитку пізнавального інтересу, уміння самореалізації в професійному спілкуванні, поведінці, діяльності.

В єдиному режимі освітньо-професійної програми формувального-експерименту розроблено й упроваджено спецкурс “Основи превентивно-профілактичної роботи з підлітками” та факультатив “Методика виховної корекційної роботи з підлітками “групи ризику”, що акумулюють у собі педагогічні аспекти освітньо-виховних і запобіжно-корекційних заходів комплексної системи профілактичної роботи працівників правоохоронних органів з дитячими контингентами. Поряд з традиційними методами (бесіда, пояснення, діалог, дискусія, демонстрація, розв’язання практичних завдань, лабораторні роботи тощо) та формами навчання (лекції, семінари, колоквиуми, практикуми, консилиуми тощо) використовували структурно-логічні та діалогові технології, а також ігрові форми взаємодії педагога й курсантів через реалізацію визначеного сюжету в процесі постановки та розв’язання навчально-пізнавальних завдань, моделювання професійних ситуацій, педагогічні замальовки, проекти тощо як у період опанування ними програмними знаннями, уміннями й навичками, так і в позааудиторній навчально-виховній діяльності.

Результати експериментальної роботи засвідчили, що підготовка працівників ОВС до роботи з підлітками “групи ризику” активно здійснюється лише за умов забезпечення системно-комплексного підходу до організації й здійснення формування професійно-педагогічної готовності, який ґрунтується на наукових концептуальних вихідних положеннях, свідомому пізнавальному інтересі й потребі майбутніх правоохоронців у професійній самореалізації, ефективному поєднанні традиційних та інноваційних методів і форм організації професійної підготовки в цілісному режимі навчально-виховної діяльності курсантів.

Одержані результати формувального експерименту засвідчили, що рівень готовності курсантів-випускників експериментальних груп до роботи з підлітками “групи ризику” значно перевищував якісні показники випускників контрольних груп (табл. 1).

За усередненими даними високого рівня готовності досягло 30,7% курсантів експериментальної і 20,6% контрольної групи; середнього рівня – 37,5 і 30,3%; низького – 31,8 і 49,1% відповідно. Різниця в показниках становить 10,1; 7,2 і 17,3%. При цьому слід відзначити досить високу порівневу сформованість в експериментальних групах мотиваційно-ціннісного (42,0; 36,2; 21,8%) і психологічного або професійно відповідного (41,1; 36,8; 22,0%) компонентів проти 33,9; 27,6; 38,5% та 25,6; 24,3; 50,1% у контрольних. Відносно незначна різниця була зафіксована в показниках змістового й функціонально-визначального компонентів.

Таблиця 1

**Показники готовності майбутніх правоохоронців до роботи
з підлітками “групи ризику” за результатами формувального експерименту, %**

Компоненти	Рівні								
	Високий			Середній			Низький		
	ЕГ	КГ	Р	ЕГ	КГ	Р	ЕГ	КГ	Р
Мотиваційно-ціннісний	42,0	33,9	8,1	36,2	27,6	8,5	21,8	38,5	16,7
Змістовий	18,9	12,6	16,3	37,2	35,4	1,9	43,9	52,0	8,2
Психологічний	41,1	25,6	15,5	36,8	24,3	12,5	22,0	50,1	28,0
Функціонально-визначальний	20,8	10,3	10,5	39,7	33,9	5,8	39,5	55,8	16,3
У середньому	30,7	20,6	10,1	37,5	30,3	7,2	31,8	49,1	17,3

КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група, Р – різниця в показниках.

Респонденти експериментальної групи виявили вищу теоретичну обізнаність, динамізм і активність у фаховій діяльності, інтенсивніше розкривали багатство внутрішньої енергії, здатність встановлювати емоційний контакт з дитячими контингентами, вести їх за собою, впливати на характер взаємин, спрямовувати дії учнів, схильних до соціальної дезадаптації. Їхня перевага виявляється і в чутливості до виховних проблем, і в гнучкості мислення, здатності до вольового впливу та логічних дій, вимогливості й почутті відповідальності. Для цієї категорії молодих спеціалістів характерні винахідливість, уміння вибирати різноманітні методи й прийоми комплексного управління профілактичною діяльністю, здатність до самостійного прийняття рішень.

Зіставлення експериментальних даних дало змогу не лише виявити високу ефективність професійно-педагогічної підготовки майбутніх правоохоронців, а й простежити позитивну динаміку сформованості готовності до роботи з підлітками “групи ризику” (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх правоохоронців
до роботи з підлітками “групи ризику”, %**

Групи	Рівні								
	Високий			Середній			Низький		
	КЕ	ФЕ	Р	КЕ	ФЕ	Р	КЕ	ФЕ	Р
Контрольні	1,1	20,6	19,5	37,0	30,3	6,7	61,9	49,1	12,8
Експериментальні	0,7	30,7	30,0	35,7	37,5	1,8	63,6	31,8	31,8
Δ	0,4	10,1	10,5	1,3	7,2	4,9	1,7	17,3	19,0

КЕ – констатувальний експеримент; ФЕ – формувальний експеримент; Р – різниця в показниках, Δ – різниця у показниках в одних і тих самих групах (до і після експерименту).

Так, кількість курсантів з високим рівнем сформованості готовності до роботи з підлітками “групи ризику” в експериментальній групі зросла з 0,7 до 30,7% і з 1,1 до 20,6% у контрольній; за середнім – відповідно відбулося їх збільшення на 1,8% в

експериментальній групі і зменшення на 6,7% у контрольній. Водночас питома вага чисельності респондентів експериментальної групи зменшилась на 31,8% проти 12,8% у контрольних. Дані показники є оптимальними для юридичного вищого навчального закладу, оскільки правова спрямованість професійної підготовки в навчальному закладі такого типу в сучасних умовах дещо відрізняється від нашої точки зору на нормативну модель формування професійної готовності майбутнього правоохоронця.

У заключній частині дисертації узагальнено основні результати дослідження та окреслено перспективи подальших наукових пошуків у порушеній нами проблемі.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено нове вирішення проблеми підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів МВС України до роботи з підлітками “групи ризику”, що виявляється в обґрунтуванні моделі та організаційно-педагогічних умов формування в курсантів вищого юридичного навчального закладу готовності до роботи із зазначеною категорією підлітків. Результати проведеного дослідження підтвердили покладену в його основу гіпотезу й дали змогу зробити такі висновки.

1. На сучасному етапі розвитку суспільства актуалізується проблема підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів до освітньо-профілактичної роботи з підлітками “групи ризику”.

До підлітків “групи ризику” віднесено категорії неповнолітніх, які, не маючи класичних форм аномалій розвитку, відчувають труднощі в навчанні, характеризуються низьким рівнем вихованості, зазнають підвищеного ризику соціальної дезадаптації. Вони є потенційною групою порушників громадського спокою, що спричинює соціально-правові проблеми в суспільстві.

Аналіз наукових літературних джерел та практики роботи вищої юридичної школи засвідчує, що усталена система відтворення кадрового складу МВС України не орієнтована на розвиток педагогічного потенціалу майбутнього правоохоронця. До основних причин цього можна віднести: відсутність наукової концепції соціально-педагогічної підготовки курсантів; репродуктивно-ілюстративний характер змісту, методів і організаційних форм професійного навчання; незначний обсяг часу, відведеного на опанування теорії й методики організації педагогічних (освітньо-виховних та превентивно-профілактичних) заходів; неузгодженість між структурними компонентами системи теоретичної та практичної підготовки курсантів. Звідси – слабка установка на оволодіння відповідними психолого-педагогічними вміннями, недостатній обсяг знань теорії і методології соціально-педагогічної роботи; низький прояв практичних умінь, невисока активність і готовність співробітників ОВС до роботи з підлітками “групи ризику”.

Під готовністю до роботи із зазначеною категорією неповнолітніх розуміється динамічне, інтегроване особистісне утворення, що включає стійке прагнення

курсанта до цього виду діяльності, наявність відповідних психолого-педагогічних знань і спеціальних умінь та навичок, сформованість необхідних професійно-педагогічних і особистісних якостей, які в цілісній сукупності забезпечують виконання освітньо-виховної функції в суспільстві.

2. Структурний аналіз отриманих матеріалів дав змогу розробити кваліметричний *механізм діагностики* підготовки випускників вищого юридичного навчального закладу, який передбачає змістову характеристику комплексу критеріїв, що набувають значення показників (наявність професійно-ціннісних орієнтацій, сформованість мотивів усвідомлення соціальної значущості профілактичної діяльності правоохоронця, наявність професійних інтересів та бажання працювати за фахом, система відповідних психолого-педагогічних та профілактичних знань, організаторські вміння й комунікативні навички, аналітичність та логічність мислення, адекватність і цілісність сприймання й уміння об'єктивно оцінювати власні професійні якості). Готовність курсантів до роботи з підлітками “групи ризику” відображають якісні й кількісні характеристики сукупності проявів окреслених показників і здійснюються за алгоритмом: критерії, їх зміст, ситуації прояву, рівні сформованості.

У дослідженні доведено доцільність трирівневої характеристики готовності курсантів до роботи з підлітками “групи ризику”: високий, середній, низький. Визначено їх змістове наповнення.

3. У дисертації обґрунтовано модель підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів, яка в заломленні через предмет і завдання дослідження передбачає *комплекс* послідовних педагогічних впливів на мотиваційно-ціннісний, змістовий, психологічний (професійно відповідний) і функціонально-визначальний компоненти означеної якості, спрямованих на розвиток психологічного та соціально-педагогічного потенціалу курсантів. Підґрунтям їх успішної реалізації є принципи системності, цілісності, а також раціональне поєднання ефективних освітніх технологій і природного прагнення особистості до саморозвитку, розкриття свого творчого потенціалу в спеціально створених умовах у міру оволодіння майбутніми правоохоронцями психолого-педагогічними, соціально-правовими та спеціальними дисциплінами, у період проходження ознайомчої й виробничих практик, опанування відповідних факультативних дисциплін і спецсемінарів, а також через педагогічне наповнення позанавчальної, науково-дослідної діяльності та самовдосконалення курсантів.

Формування готовності до роботи з підлітками “групи ризику” ми розглядаємо як одну з наскрізних ліній цілісного процесу професійної підготовки, де психолого-педагогічна та соціально-правова освіта виконує роль мегадіяльності, що створює умови для розкриття особистості правоохоронця й виступає засобом розвитку та реалізації його творчого потенціалу.

Доведено, що ефективність організаційних форм навчальної діяльності (лекції, семінари, лабораторні заняття, колоквиуми та завдання з юридичної практики)

забезпечується діяльнісним характером взаємодії суб'єктів навчання. Цьому сприяє раціональне поєднання традиційних та інтерактивних методів (моделювання ситуацій, рольові ігри, метод Делфі, творчі завдання, використання логічних та евристичних методів під час розв'язання педагогічних завдань у поєднанні з проблемним викладом матеріалу тощо).

Результатами дослідно-експериментальної роботи підтверджено ефективність таких організаційно-педагогічних умов формування готовності до роботи з підлітками “групи ризику”, як:

- розвиток суспільно-ціннісної професійної мотивації на основі концепції особистісно орієнтованої освіти;
- раціональне використання різновидів аудиторної та позанавчальної роботи в єдиному режимі професійної підготовки фахівця;
- забезпечення свідомого пізнавального інтересу, самоідентифікації й потреби в самореалізації курсанта в ході розвитку свого професійно-педагогічного потенціалу;
- спрямованість змісту, форм і методів навчання й виховання на цілісний підхід до набуття знань і досвіду профілактичної та корекційної роботи з підлітками “групи ризику” на основі інтеграції й міжпредметних зв'язків у процесі вивчення соціально-економічних, фундаментальних та спеціальних циклів дисциплін;
- оптимальне поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання, а також педагогічної рефлексії, залучення курсантів до конкретних видів діяльності з профілактики девіантної поведінки підлітків у період проходження ознайомчих і виробничих юридичних практик, під час написання курсових, дипломних та магістерських робіт;
- проведення систематичного педагогічного моніторингу тощо.

Концептуальна значущість та функціональна придатність запропонованих організаційно-педагогічних умов підготовки курсантів до роботи з підлітками “групи ризику” були підтверджені в процесі експериментальної перевірки. Результати формувального експерименту засвідчили *позитивні зрушення* в рівні відповідної підготовленості, насамперед, випускників експериментальної групи.

Готовність переважної більшості майбутніх правоохоронців до проведення освітньо-виховної та профілактичної роботи з проблемними підлітками, які навчалися за експериментальною моделлю, за всіма показниками значно вища, ніж у курсантів контрольної групи.

4. Аналіз та узагальнення теоретико-методичних положень і результатів експериментальної роботи з удосконалення підготовки курсантів вищого юридичного навчального закладу до роботи з підлітками “групи ризику” дали можливість обґрунтувати методичні рекомендації щодо педагогічного керівництва процесом формування в майбутніх працівників правоохоронних органів готовності до профілактично-виховної діяльності із зазначеною категорією неповнолітніх: “Підготовка курсантів вищої юридичної школи до превентивно-виховної діяльності

з підлітками “групи ризику”, “Діагностика готовності правоохоронця до профілактичної та корекційної виховної діяльності з підлітками “групи ризику”.

Проведене дослідження повною мірою не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. На подальше вивчення чекають питання забезпечення умов реалізації наскрізної професійної підготовки курсантів вищої юридичної школи засобами всіх видів навчальної й позанавчальної роботи, обґрунтування розробки та вдосконалення програмної документації формування їхньої педагогічної компетенції. У майбутньому є ймовірність персонального закріплення працівників кримінальної міліції у справах неповнолітніх за конкретними навчальними закладами (мікрорайонами), створення телефону довіри при підрозділах, а, відповідно, й удосконалення професійної підготовки фахівців системи МВС України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Колісніченко В.В. Наукові передумови підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з підлітками групи ризику / В.В. Колісніченко // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2006. – Вип. 43. – С. 288-293.

2. Колісніченко В.В. Проблема дезадаптації дітей групи ризику / В.В. Колісніченко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ ; Запоріжжя, 2007. – Вип. 43. – С. 148-152.

3. Колісніченко В.В. Діагностико-профілактична робота з підлітками, схильними до адиктивної поведінки / В.В. Колісніченко // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. – Вип. 44. – С. 127-132.

4. Колісніченко В.В. Обґрунтування програми дослідження “Підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками групи ризику” // Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. – Вип. 46. – С. 149-151.

5. Колісніченко В.В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх правоохоронців до роботи з категорією підлітків групи ризику / В.В. Колісніченко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць / редкол.: Т.І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 52. – С. 119-135.

Статті в інших наукових виданнях

і матеріали науково-практичних конференцій

6. Колісніченко В.В. Принципи організації підготовки курсантів вищої юридичної школи до профілактичної роботи з дітьми / В.В. Колісніченко // Таврійський вісник освіти. – 2007. – № 3. – С. 91-96.

7. Колісніченко В.В. Створення соціально-педагогічного середовища в колективі курсантів ВНЗ МВС України / В.В. Колісніченко // Проектування соціально-розвивального середовища сучасного навчального закладу: тези Всеукраїнської наук.-практ. конф., 13-14 травня 2009 р. / [під заг. ред. Л.А.Пермінової]. – Херсон : РІПО, 2009. – С. 101-103.

Навчально-методичні праці

8. Колісніченко В.В. Підготовка курсантів вищої юридичної школи до превентивно-виховної діяльності з підлітками групи ризику: методичні рекомендації / В.В. Колісніченко. – Миколаїв : Іліон, 2005. – 27 с.

9. Колісніченко В.В. Діагностика готовності правоохоронця до профілактичної та корекційної виховної діяльності з підлітками групи ризику: методичні рекомендації / В.В. Колісніченко. – Херсон : Айлант, 2008. – 23 с.

АНОТАЦІЯ

Колісніченко В.В. Підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів до роботи з підлітками “групи ризику”. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2009.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі підготовки майбутніх правоохоронців МВС України до роботи з підлітками “групи ризику”. У результаті дослідження виявлено сутність і фактори виникнення проблемної категорії неповнолітніх та особливості професійної підготовки випускників юридичних вищих навчальних закладів до здійснення профілактичної діяльності в системі правоохоронних органів. На основі теоретичного аналізу проблеми, урахування даних експерименту розроблено структуру їх професійної готовності, яку представлено взаємодією мотиваційно-ціннісного, змістового, психологічного та функціонально-визначального компонентів.

Обґрунтовано систему вихідних концептуальних положень, зміст та основні параметри педагогічної технології, яка на основі міжпредметних зв'язків забезпечує високу результативність підготовки майбутнього правоохоронця в зазначеному напрямі. Експериментальним шляхом доведена сукупність організаційно-педагогічних умов реалізації комплексу виховних впливів на мотиваційно-вольову, інтелектуально-змістовну й процесуально-діяльнісну сфери курсантів вищого юридичного навчального закладу у процесі їх підготовки до здійснення запобіжно-корекційних заходів з дитячими контингентами, зокрема, до роботи з підлітками “групи ризику”.

Програма поетапного формування відповідного новоутворення базується на системно-комплексному, цілісному підході до розвитку особистості курсанта,

здійснюваному шляхом поєднання традиційних та інноваційних освітніх технологій і вродженої активності людини щодо реалізації свого потенціалу в спеціально створених педагогічних умовах.

Ключові слова: підлітки “групи ризику”, неповнолітні, майбутні правоохоронці, професійна підготовка, міжпредметні зв’язки, готовність, профілактична робота.

АННОТАЦИЯ

Колисниченко В.В. Подготовка будущих сотрудников правоохранительных органов к работе с подростками “группы риска”. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00-04 – теория и методика профессионального образования. – Классический приватный университет, Запорожье, 2009.

Диссертационная работа посвящена проблеме подготовки будущих правоохранителей к профилактической работе с подростками “группы риска”.

В диссертации выявлены сущность и факторы появления подростков “группы риска” среди несовершеннолетних в современных условиях. Рассмотрены особенности профессиональной подготовки выпускников юридических вузов МВД Украины к осуществлению профилактической и коррекционной работы с этой категорией детей в системе деятельности правоохранительных органов. На основе проведенного теоретического анализа проблемы, учета результатов констатирующего эксперимента обоснована структура профессиональной готовности курсантов юридического вуза как интегративного личностного образования будущего сотрудника криминальной милиции по делам несовершеннолетних, представленная взаимодействием мотивационно-ценностного, содержательного, психологического и функционально-определяющего компонентов и характеризующаяся наличием системы соответствующих знаний и умений, иерархии социально значимых ориентаций, соответствующей морально-психологической позиции и личностных качеств, которые интегрируют профессиональный интерес, производственный долг, адекватную рефлекссию и стимулируют потребность личного творческого поиска путей усовершенствования профилактики девиантного поведения подростков группы риска.

В диссертации обосновывается необходимость определенной системы подготовки будущих сотрудников правоохранительных органов МВД Украины к предупреждающе-коррекционной работе с подростками группы риска, предусматривающей целенаправленное управление данным процессом через упорядоченное функционирование взаимосвязанных элементов, которые образуют ее структуру, непрерывность и системность включения курсантов в подготовку к работе с указанным детским контингентом, эффективность разработанной системы

обеспечивается наличием четкой научно обоснованной системы концептуальных положений (целостное построение учебно-воспитательного процесса, комплексность, интегративность, использование межпредметных связей и др.) в органичном соединении с принципами профессиональной подготовки: организация обучения на высоком уровне сложности, государственно-национальная целенаправленность; научность, последовательность, систематичность; доступность и прочность усвоения психологических и социально-педагогических, профилактических знаний, умений и навыков в процессе служебной и общественной деятельности; единства воспитательных мероприятий, направленных на сознательное формирование профессиональных и личностных качеств курсантов в тесной взаимосвязи с жизнью, практикой с учетом их индивидуальных психофизиологических их характеристик.

В ходе эксперимента обоснованы содержание, структура и методы, которые на основе межпредметных связей обеспечивают устойчивую результативность профессиональной подготовки будущего правоохранителя в обозначенном направлении. Педагогически целесообразное использование учебных дисциплин и других видов учебно-воспитательной работы вуза в сочетании с программами спецкурса (“Основы превентивно-профилактической работы с подростками”) и факультатива (“Методика коррекционной работы с подростками “группы риска”) обеспечили необходимую теоретическую подготовку курсантов и их быструю адаптацию в период ознакомительных и производственных практик при осуществлении как образовательно-воспитательных и предупреждающе-коррекционных мероприятий, так и разработки комплексной системы профилактической работы с соответствующей категорией детских контингентов.

Положительная динамика уровней сформированности готовности курсантов к профилактической работе с подростками группы риска проявляется в сформированности мотивов такой деятельности и профессионально значимых личностных качеств, уровне психолого-педагогических знаний и умений, чему способствовало целенаправленное формирование убеждений, организация профессионального самопознания, самообразование курсантов, их вовлечение в научно-исследовательскую работу в рамках высшего учебного заведения, стимулирование творческих подходов и интеллектуальных инициатив.

Экспериментальная апробация условий подготовки будущих правоохранителей к просветительно-профилактической работе среди подростков “группы риска” подтвердила целесообразность ее использования для повышения уровня подготовки курсантов высшей юридической школы к работе с несовершеннолетними и нашла применение в системе деятельности учебных учреждений МВД Украины, средних учебных заведений и органов внутренних дел.

Ключевые слова: подростки “группы риска”, несовершеннолетние, будущие правоохранители, профессиональная подготовка, межпредметные связи, готовность, профилактическая работа.

ANNOTATION

Kolisnichenko V.V. Preparation of the future workers of legal bodies for work with teenagers of “risk group”. Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of candidate of pedagogical sciences on a speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Classic Private University, Zaporizhzhya, 2009.

The dissertation research is devoted to a problem of preparation of the future workers of legal bodies to preventive work with **teenagers of “risk group”**. Its results have become revealing essence and factors occurrence pedagogical neglect among, the minors and the features of professional training of the graduates of legal high schools for realization of preventive activity in system of legal bodies are considered. On the basis of theoretical analysis of the problem, taking into account the results of the experiment the structure of their professional readiness was developed which is submitted by interaction of motivation-value, substantial, psychological and functional-determine components.

The system of initial conceptual rules, contents and main parameters of pedagogical technology is justified, that on the basis of intersubject connections provides high productivity of preparation of future worker of legal bodies in the designated direction. The experimental way proves set of pedagogical conditions of realization of a complex of pedagogical influences on motivate-willed, intelligence-substantial and processive-active sphere of the cadets during preparation for realization of precautionary-corrective measures with children's quota.

The program of by turn formation of readiness is based on system-complex, integral approach to development of the person which is realized by association of traditional and innovative technologies and inherent activity of the person concerning realization of potential in specially created conditions.

Key words: teenagers of “risk group” pedagogical neglect, minors, future workers of legal bodies, professional training, intersubject connections, readiness, preventive work.

КОЛІСНІЧЕНКО ВЛАДИСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ ДО РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ “ГРУПИ РИЗИКУ”**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 21.05.2009. Формат 60x80/16. Папір друкарський.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Зам. № 25-09а. Тираж 100 прим.

Виготовлено на поліграфічній базі Класичного приватного університету
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б

